Talousvaliokunnalle, 7.5.2021

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta ja tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 73/2021 vp)

Tarkastelen tässä lausunnossa ensin epidemian yleistilannetta, sitten mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja tapahtumatakuun voimassaoloaikana ja sen jälkeen esityksen sisältöä.

Epidemian yleistilanne

Kokonaisuudessaan epidemiatilanne on Suomessa melko suotuisa: maaliskuun sulkutilan jälkeen viruksen uusiutumisluku (eli R-luku) on laskenut jonkun verran 1:n alapuolelle. Janne Solanpään mallinnuksen (kuvassa) arvio R-luvusta on 0,8 ja se on 75% todennäköisyydellä alle 0,9. Epidemia on siis ollut laskussa. **Epidemia näyttää tosin nyt olevan kasvussa:** tällä viikolla jo kolmena peräkkäisenä päivänä ollut korkeampi tapausmäärä kuin viime viikolla vastaavina päivinä.

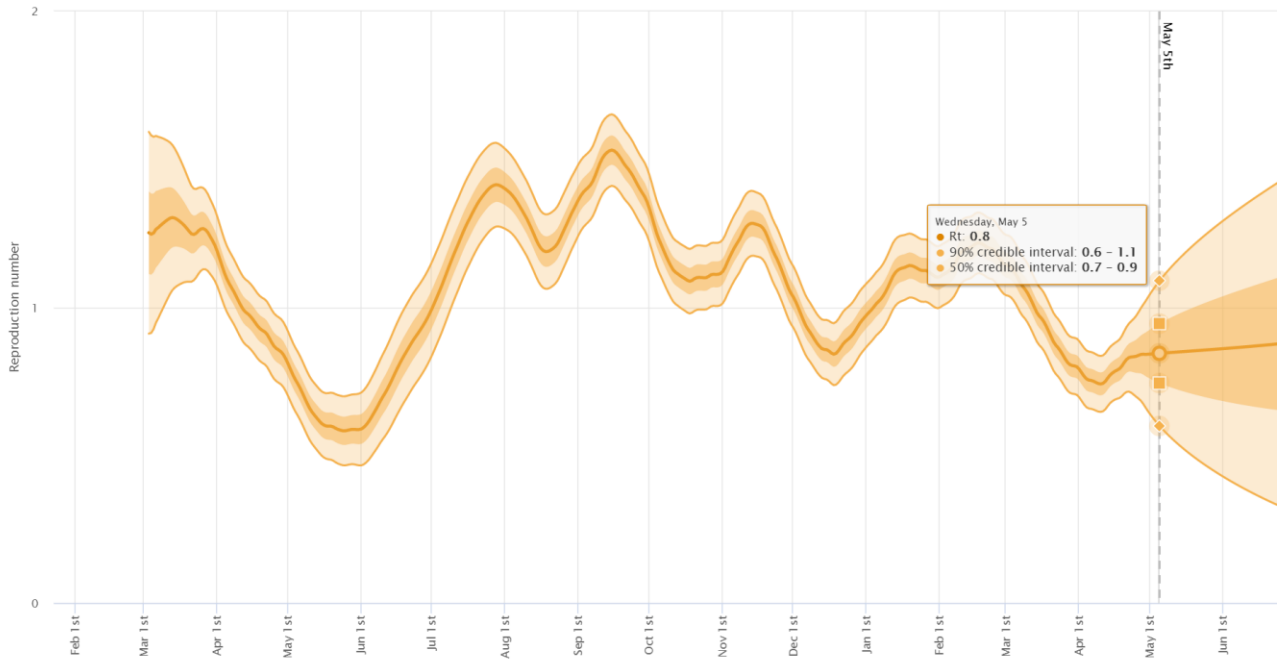

Lähde: https://covid19.solanpaa.fi/, kuva otettu koko Suomen kuvaajasta 4.5.2021.

Hallituksen hybridistrategian luonteeseen kuuluu, että epidemian pienentyessä puretaan rajoituksia, jotka puolestaan nostavat R-lukua. Toisaalta etenevät rokotukset osaltaan painavat R-lukua alaspäin. Optimaalisessa kehityskulussa epidemia jatkaa edelleen laskuaan samalla kuin rokotusten laajennettua etenkin enemmän liikkuviin ja ihmiskontakteja kokeviin ikäryhmiin voidaan rajoituksia edelleen purkaa. Tilanne eroaa olennaisesti viime keväästä ja kesästä sikäli, että rokotukset tarjoavat kestävän mahdollisuuden estää viruksen leviämistä ja ehkäistä viruksen terveyshaittoja.

Mahdolliset epidemian kehityskulut heinäkuun alusta eteenpäin

Vähintään ensimmäisen rokotusannoksen on saanut torstai 6.5. noin 32,4 prosenttia väestöstä. Tämä luultavasti pystyy estämään suuren osan kuolleisuudesta, vähentää merkittävästi teho- ja sairaalahoidon tarvetta ja hidastaa viruksen tarttumista jonkun verran. Toisaalta, kun katsomme esimerkiksi länsinaapuriamme Ruotsia, tämänkään tasoinen rokotuskattavuus ei ole tae siitä, että

epidemia pysyy lasku-uralla. Tämän viikon koronatartuntaluvut kertovat myös, että riski epidemian kasvusta on jatkuvasti olemassa.

Laumasuojaan tarvittava rokotuskattavuus on vielä epäselvä ja selviää luultavasti empiirisesti: tiedämme sen luultavasti sitten, kun meillä (tai muualla maailmassa), se on saavutettu ja rajoitusten purkaminen ei aiheuta hallitsematonta epidemiaa. Todennäköisesti tämä luku on kuitenkin merkittävästi korkeampi kuin nykyinen rokotuskattavuus ja uudet kehittyvät virusmuunnokset voivat osaltaan vaikeuttaa tämän saavuttamista. Tämän takia **on todennäköistä, että tartuntoja estäviä toimia tarvitaan vielä kuukausien ajan**, riippuen rokotekattavuuden kasvun nopeudesta.

On vielä epävarmaa, miten korkea rokotuskattavuus ja rajoitusten purkaminen yhdessä vaikuttavat epidemiatilanteeseen. Huonoin mahdollinen kehityskulku olisi, että rokotuskattavuus jäisi liian matalaksi ja toisaalta uudet virusmuunnokset välttäisivät immuunisuojan, jolloin loppukesästä tai syksyllä epidemia lähtisi uudelleen laajenemaan ja tarvittaisiin valtakunnallisia rajoitustoimia. Paras mahdollinen kehityskulku olisi, että rokotukset tehokkaasti estävät tartuntaketjujen syntymistä ja havaitut koronavirustapaukset olisivat yksittäisiä. Todennäköisin kehityskulku lienee, että rokotuskattavuuden noustua paikallisesti voi syntyä tartuntaketjuja, jolloin tehokkaat ja kohdistetut paikalliset toimet voivat pitää epidemian riittävän rajattuna.

Esityksen sisällön arviointi

Koronaepidemioiden riski Suomessa tulee vielä loppuvuoden olemaan suuri: siksi **on mielestäni perusteltua, että 58 a § 1 mom velvoittaa ravitsemisliikkeiden ja 58 c § yleisötilojen toiminnan järjestäjän huolehtimaan asiakkaiden ohjeistamisesta ja tartuntaturvallisen tilanjärjestelyistä**. Nämä ovat niin sanotusti kevyitä keinoja pitää osaltaan koronaviruksen tartuttavuuslukua matalampana ja auttavat haittoihin nähden tehokkaasti vähentämään koronaviruksen leviämistä.

Suurien ihmismäärien kokoontuminen ahtaissa sisätiloissa on edelleen suurin riski koronaviruksen leviämisen suhteen ja näitä on rajoitettu suoraan koko pandemian ajan. Ravitsemisliikkeet sekä muut yleisölle avoimet sisätilat kuuluvat tähän ryhmään. Koska on mahdollista ja jossain määrin todennäköistäkin, että paikallisia rajoituksia joudutaan kiristämään vielä lähitulevaisuudessa, **mielestäni on perusteltua, että valmius käyttää erilaisia rajoitustyökaluja ravitsemisliikkeiden osalta säilytetään ainakin vuoden loppuun**. Epidemian lähdettyä nopeaan leviämiseen, nämä on tehokkaita keinoja, joskin niistä aiheutuu myös merkittäviä haittoja elinkeinonharjoittajille ja kansalaisille.

Tartuntatautilain 58 d § muutos tuo lakitekstiin ymmärryksen siitä, että **ulkotiloissa tartuntariski on huomattavasti pienempi kuin sisätiloissa ja muutos on siten hengeltään oikeansuuntainen**. Ulkotilojen tartuntariskin todellinen arviointi on vaikeaa, koska pandemia-aikana ei ole juurikaan järjestetty laajoja yleisötapahtumia. Kokonaisuudessaan voidaan siis arvioida, että muutos heikentää jonkun verran, todennäköisesti vähän, epidemian hallintaa, mutta toisaalta helpottanee merkittävästi tapahtumanjärjestäjien toimintaa ja mahdollistaa kansalaisille virkistävät vapaa-ajan riennot. Fyysisen kontaktin sisällyttäminen lähikontaktin määritelmään niin sisä- kuin ulkotiloissa luultavasti kattaa monenlaiset ahtaat katsomotilat, joissa riskit ulkotartuntoihin ovat suurimmillaan. Tartunnanjäljityksen suhteen toivottavasti tehdään kuitenkin yksilökohtaista harkintaa, eikä tämä lähikontaktin määritelmä ohjaa sitä harkintaa.

Kokonaisuudessaan pidän esitystä hyödyllisenä ja välttämättömänä, jotta viranomaisilla on valmius pitää koronavirusepidemian kurissa, edistää kansanterveyttä ja siten pitää epidemianhallintaan liittyvät häiriöt elinkeinonharjoittajille ja kansalaisille mahdollisimman vähäisinä.

Tuomas Aivelo,

tutkijatohtori, ekologian ja evoluutiobiologian dosentti, Helsingin yliopisto

1: https://www.gov.uk/government/publications/guidance-about-the-events-research-programme-erp-paving-the-way-for-larger-audiences-to-attend-sport-theatre-and-gigs-safely-this-summer/guidance-on-the-events-research-programme

Olennaiset sidonnaisuudet
Apurahatutkijasopimus Helsingin yliopiston bio- ja ympäristötieteellisen tiedekunnan kanssa
Tutkimushankkeita rahoittavat: Maj ja Tor Nesslingin säätiö, Emil Aaltosen säätiö, Koneen säätiö, Suomen Akatemia ja Helsingin kaupunki.
Avustaja- tms. sopimuksia: Helsingin yliopisto (tuntiopettaja), Sanoma (blogi, Tiede-lehti; kolumni, Tiede Luonto), Maaseudun Tulevaisuus (kolumni), Otava ja Gaudeamus (kustannussopimus), eOppi (kustannussopimus).
Asiantuntija- ja luennointipalkkioita: Opetushallitus, Tampereen ja Porin kaupungit
Asiantuntijajäsen Kasvinsuojeluseuran asunto- ja elintarvikehygienian jaostossa ja Kehittämiskeskus Opinkirjon ja Tekniikan Akateemisten Tutki-Kokeile-Kehitä -kilpailun kansainvälisessä neuvottelukunnassa